

**TURUN
YLIOPISTO**
Brahea-keskus

Salassapitoa koskevia säännöksiä

Esko Lukkarinen

Brahea

Honkajoki 28.08.2019

SALASSAPITO

1. Salassapidon tulee aina perustua lakiin!
2. Salassapidosta voi poiketa vain lain nojalla tai asianosaisen suostumuksella!

Salassapito opetustoimessa

- **Opetus**

- Perustuslaki
- Laki viranomaisten toiminnan julkisuudesta
- Koululait
- Varhaiskasvatustilaki

- **Oppilaan terveyden ja hyvinvoinnin turvaaminen**

- Perustuslaki
- Laki viranomaisten toiminnan julkisuudesta
- Oppilas- ja opiskelijahuoltolaki
- Laki sosiaalihuollon asiakkaan asemasta ja oikeuksista
- Potilaslaki
- Sosiaalihuoltolaki
- Lastensuojelulaki

Salassapidosta poikkeaminen

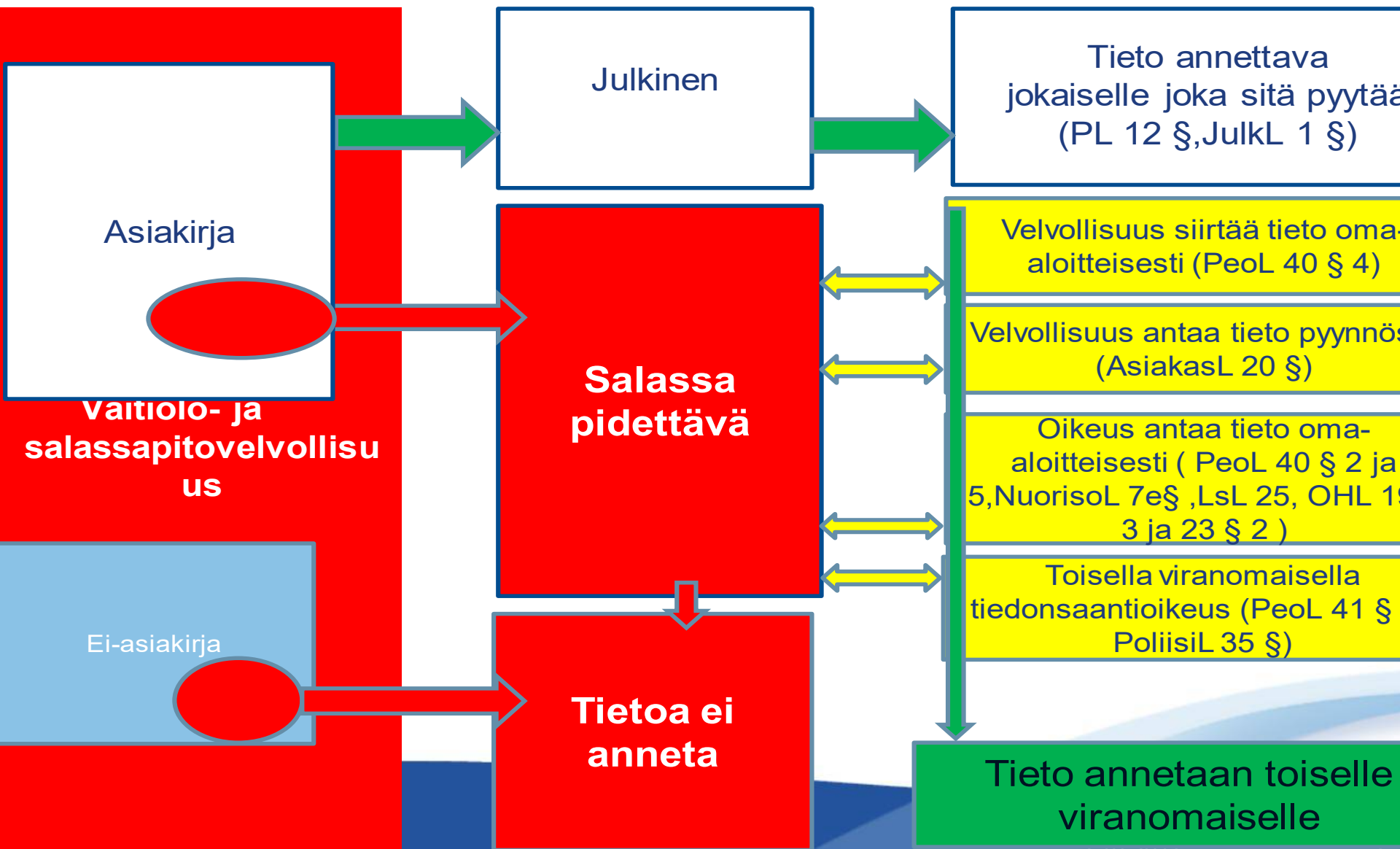
- ❑ Viranomaisten yhteistyötä koskevat yleiset säännökset eivät automaattisesti oikeuta salassapidosta poikkeamiseen
- Salassapidosta voi poiketa vain, jos
 - A) tiedon antamisesta tai oikeudesta tiedon saamiseen on *laissa erikseen säädetty*; tai
 - B) se, jonka etujen suojaamiseksi salassapitovelvollisuus on säädetty, antaa siihen *suostumuksensa*

Suostumus

- Nimenomainen
- Yksilöity
- Vapaaehtoinen
- Kirjallinen
- Voidaan myös peruuttaa

Tietojen luovuttaminen lain nojalla

Lainsäädäntöä

Asiakirjasalaisuus ja vaitiolovelvollisuus julkisuuslaissa

- **Asiakirjasalaisuus (22 §):** Viranomaisen asiakirja on pidettävä salassa, jos se tässä laissa tai muussa *laissa on säädetty* salassa pidettäväksi tai jos viranomaisen *lain nojalla on määrännyt* sen salassa pidettäväksi taikka jos se sisältää tietoja, joista on lailla säädetty vaitiolovelvollisuus
- **Vaitiolovelvollisuus (23 §1) →** ei saa paljasta
 - Asiakirjan salassa pidettävä sisältöä tai tietoa joka asiakirjaan merkittynä olisi salassa pidettävä
 - Muutakaan *viranomaisessa toimiessaan tietoonsa saamaa seikka*, josta lailla on säädetty vaitiolovelvollisuus
 - Salassa pidettäviä tietoja ei saa näyttää/luovuttaa/paljastaa sivulliselle
 - viranhaltija/työntekijä ei sivullisen asemassa *käsiteltävänä olevassa asiassa*
 - toimielimen jäsen/läsnäoloon oikeutettu ei sivullisen asemassa toimielimen käsiteltävänä olevassa asiassa
- **Ketä koskee(23 § 2):** viranhaltija, työntekijä, luottamushenkilö, harjoittelija, toimeksianto-tehtävää hoitava, asianosainen ja hänen edustajansa tai avustajansa
- **Hyväksikäyttökielto(23 § 3) :** salassa pidettäviä tietoja ei saa käyttää omaksi/toisen hyödyksi tai toisen vahingoksi

Henkilötietojen salassapito ja käsittely PeL 40 § 1-3

- Opetuksen järjestämisestä vastaavien toimielinten jäsenet, 37 §:ssä tarkoitetut henkilöt, kouluterveydenhuollon edustajat, koulukuraattorit, koulupsykologit ja opetusharjoittelua suorittavat **eivät saa sivullisille ilmaista, mitä he ovat tämän lain mukaisia tehtäviä hoitaessaan saaneet tietää oppilaiden tai tässä laissa tarkoitetun henkilöstön taikka heidän perheenjäsentensä henkilökohtaisista oloista ja taloudellisesta asemasta.**
- **Sen estämättä, mitä 1 momentissa tai salassapitovelvollisuudesta erikseen säädetään, on oppilaan oppilashuoltotyöhön osallistuvilla oikeus saada toisiltaan ja luovuttaa toisilleen sekä oppilaan opettajalle, rehtorille ja tämän lain mukaisesta opetuksesta ja toiminnasta vastaavalle viranomaiselle oppilaan opetuksen asianmukaisen järjestämisen edellyttämät välttämättömät tiedot.**
- Oppilaan huoltajan tai muun laillisen edustajan **yksilöidyllä kirjallisella suostumuksella** voidaan opetuksen järjestämisen kannalta välttämättömiä salassa pidettäviä tietoja pyytää **myös muilta tahoilta**

Opetuksen järjestämisen kannalta välttämättömät tiedot. EOA 1999

- Erityiskoulun opettaja oli ilmaissut koulun henkilökunnalle ja kunnan kouluviranomaisille salassa pidettäviä tietoja kantelijan tyttärestä. Kysymys oli lastensuojelulain 40 §:ssä tarkoitetuista tiedoista siitä, että lapsi oli lastensuojelun tarpeessa, josta opettajan oli tämän lain mukaan viipymättä ilmoitettava sosiaalilautakunnalle.
- Apulaisoikeusasiamies totesi, että kunnan palveluksessa olevalla on vaitiolovelvollisuus siitä, mitä hän on opetustoimeen liittyviä tehtäviä hoitaessaan saanut tietää oppilaan taikka hänen perheenjäsentensä henkilökohtaisista oloista. Poikkeuksena tästä ovat oppilaan koulunkäynnin asianmukaisen järjestämisen mukaiset tiedot. Lainvalmisteluasiakirjojen mukaan tietojen luovutusmahdollisuus koskisi vain opetuksen järjestämiseen liittyviä toimenpide-ehdotuksia sekä niitä tietoja, jotka ovat välttämättömiä näiden ehdotusten toteuttamiseksi.
- Opettaja oli vedonnut siihen, että tiedoilla oli oleellinen merkitys opetuksen järjestämiselle ja että hän oli sen vuoksi oikeutettu kertoman niistä koulun johtajalle ja koulutoimenjohtajalle. Opettaja ei kuitenkaan ollut lähemmin selvittänyt millaisista koulunkäynnin järjestämiseen liittyvistä toimenpiteistä oli ollut kysymys.
- Apulaisoikeusasiamiehen käsityksen mukaan asiassa ei ollut ilmennyt, että opettaja ja tai koulun viranomaiset olisivat puheena olevassa tilanteessa harkinneet kantelijan tyttären opetuksen järjestämistä. AOA katsoi, että opettaja oli menetellyt vastoin salassapitosäännöstä. Hän totesi kuitenkin, että salassapitosäännös on tulkinnanvarainen. Menettelyn moitittavuutta arvioidessaan hän otti lisäksi huomioon, että koulun johtajaa ja koulutoimenjohtajaa on koskenut kunnan opetustoimen hallinnosta annetun lain salassapitosäännökset. AOA saattoi käsityksensä salassapitosäännöksen tulkinnasta opettajan tietoon.

Opetuksen järjestäjän tiedonsiirtovelvollisuus PeoL 40 § 4

- Jos alle 18-vuotias oppilas siirtyy toisen opetuksen tai koulutuksen järjestäjän tämän lain, lukiolain, ammatillisesta koulutuksesta annetun lain tai ammatillisesta aikuiskoulutuksesta annetun lain mukaisesti järjestämään opetukseen, toimintaan tai koulutukseen
- ➔ aikaisemman opetuksen järjestäjän on salassapitosäännösten estämättä viipymättä *toimitettava oppilaan **opetuksen tai koulutuksen järjestämisen kannalta välttämättömät tiedot uudelle opetuksen tai koulutuksen järjestäjälle.*** (ns. nivelvaiheen tiedonsiirto alle 18-vuotiaiden osalta helpommaksi)
- *Velvoittaa oma-aloitteisesti siirtämään tietoja, jotka ovat välttämättömiä opetuksen järjestämiseksi (vrt. oppilas- ja opiskelijahuoltoL 23 § 2, joka edellyttää opiskeluhuoltoa koskevien tietojen osalta suostumusta)*
- Myös uuden opetuksen tai koulutuksen järjestäjän pyynnöstä
- **Huom!PeoL 40 § 5**
- Tässä laissa tarkoitettuja tehtäviä hoitavalla on *salassapitovelvollisuuden estämättä oikeus ilmoittaa poliisille henkeen tai terveyteen kohdistuvan uhkan arviointia ja uhkaavan teon estämistä varten välttämättömät tiedot, jos hän tehtäviä hoitaessaan on saanut tietoja olosuhteista, joiden perusteella hänellä on syytä epäillä jonkun olevan vaarassa joutua väkivallan kohteeksi.* (Sama säännös useassa eri laissa)

Opetuksen järjestäjän tiedonsaantioikeus PeoL 41 §

- Opetuksen järjestäjällä oikeus saada tietoja salassapitosäännösten estämättä
 - sosiaali- ja terveydenhuollon viranomaiselta, muulta sosiaalipalvelujen tai terveydenhuollon palvelujen tuottajalta sekä terveydenhuollon ammattihenkilöltä
 - jos tiedot ovat **välttämättömiä oppilaan opetuksen järjestämisen kannalta** → arviointi tapauskohtaisesti
 - Velvoite antaa tietoja koskee sekä julkisia että yksityisiä sosiaali- ja terveystalveluiden tuottajia → välttämätöntä niiden ongelmien estämiseksi, joita esiintyy tilanteissa joissa lapsi on saanut hoitoa yksityisellä sektorilla
 - Sosiaalihuollon asiakaslaki 20 §: vastaava oikeus sosiaaliviranomaisilla saada tietoja esim. kouluviranomaisilta lapsen sosiaalihuollon järjestämiseksi
 - Terveydenhuoltoa koskevassa lainsäädännössä ei vastaavaa tiedonsaantioikeutta (tiedot hankitaan potilaalta tai huoltajalta)

Salassapito oppilashuollossa 22 § (OHL)

- Oppilashuoltoa koskevat asiakirjat ovat salassa pidettäviä JulkL 24.1 § 30)kohta
- Oppilaitoksen henkilöstö, opiskeluhuoltopalveluja toteuttavat sosiaali- ja terveydenhuollon ammattihenkilöt taikka niiden toimeksiannosta tai muutoin niiden lukuun opiskeluhuollon toimenpiteisiin osallistuvat ammattihenkilöt, opetusharjoittelua suorittavat ja muut opetuksen tai yksilökohtaisen opiskeluhuollon toteutukseen osallistuvat henkilöt taikka opetuksen ja koulutuksen järjestämisestä vastaavien toimielinten jäsenet ***eivät saa antaa sivullisille yksilökohtaisen opiskeluhuollon asiakirjoihin sisältyviä tai muuten tietoonsa saamia yksittäistä opiskelijaa koskevia salassa pidettäviä tietoja, jos siihen ei ole:***
 - 1)Asianomaisen henkilön tai, ellei hänellä ole edellytyksiä arvioida annettavan suostumuksen merkitystä, hänen laillisen edustajansa **kirjallista yksilöityä suostumusta**; taikka
 - 2)Tiedon **luovuttamiseen oikeuttavaa säännöstä**
- **Sivullisella** tarkoitetaan henkilöä, joka **ei osallistu asianomaisen opiskelijan yksilökohtaisen opiskeluhuollon tarpeen selvittämiseen tai sen toteutukseen taikka niihin liittyviin tehtäviin**

Oikeus poiketa salassapidosta 23 § (OHL)

- Opiskelijan yksilökohtaisen opiskeluhuollon järjestämiseen ja toteuttamiseen osallistuvilla on salassapitovelvollisuuden estämättä *oikeus saada toisiltaan ja luovuttaa toisilleen sekä opiskeluhuollosta vastaaville viranomaisille sellaiset **tiedot, jotka ovat välttämättömiä yksilökohtaisen opiskeluhuollon järjestämiseksi ja toteuttamiseksi***
- Jos opiskelija **siirtyy toisen koulutuksen järjestäjän koulutukseen**, aikaisemman koulutuksen järjestäjän on **pyydetävä** opiskelijan taikka, jollei hänellä ole edellytyksiä arvioida annettavan suostumuksen merkitystä, hänen huoltajansa tai muun laillisen edustajansa **suostumus** siihen, **että** uudelle koulutuksen järjestäjälle **voidaan siirtää opiskeluhuollon asiakasrekisteristä sellaiset salassa pidettävät tiedot, jotka ovat tarpeellisia opiskeluhuollon jatkuvuuden kannalta**

Lastensuojeluilmoitus LastensuojeluL 25 §

- Sosiaali- ja terveydenhuollon, opetustoimen, nuorisotoimen, poliisitoimen, Rikosseuraamuslaitoksen, palo- ja pelastustoimen, sosiaalipalvelujen ja terveydenhuollon palvelujen tuottajan, **opetuksen ja koulutuksen järjestäjän** seurakunnan tai muun uskonnollisen yhdyskunnan, turvapaikan hakijoiden vastaanottotoimintaa harjoittavan yksikön, koululaisten aamu- ja iltapäivätoimintaa harjoittavan yksikön **palveluksessa** tai luottamustoimessa olevat **henkilöt...ovat velvollisia** *salassapitosäännösten estämättä* viipymättä ilmoittamaan **kunnan sosiaalihuollosta vastaavalle toimielimelle**, jos he **ovat tehtävässään saaneet tietää** lapsesta, jonka ***hoidon ja huolenpidon tarve, kehitystä vaarantavat olosuhteet tai oma käyttäytyminen edellyttää*** lastensuojelun tarpeen selvittämistä

Ilmoitus poliisille LsL 25 § 4 mom

- Lastensuojelulain 25 §:n 1 momentissa mainituilla ilmoitusvelvollisilla
- velvollisuus tehdä salassapitosäännösten estämättä ilmoitus poliisille, kun heillä on *tehtävässään tietoon tulleiden seikkojen* perusteella syytä epäillä lapseen kohdistunutta rikoslain 20 (seksuaalirikokset) ja 21(väkivaltarikokset) luvussa rangaistavaksi säädettyä tekoa.
- Suoraan poliisille ilmoittaminen nopeuttaa prosessia ja on erityisen tärkeää lapsen suojelemiseksi.
- Poliisille tehtävän ilmoituksen lisäksi ilmoitus tehtävä myös sosiaalitoimeen 2 ilmoitusta!

Asianosaisjulkisuus (JulKL 11 §)

- **Asianosainen: hakija, valittaja, muu jonka oikeutta, etua tai velvollisuutta asia koskee**
- **Asianosaisella on oikeus saada** asiaa käsittelevältä tai käsitelleeltä viranomaiselta tieto muunkin kuin julkisen asiakirjan sisällöstä, **jos asiakirjassa oleva tieto voi tai on voinut vaikuttaa hänen asiansa käsittelyyn (JL 11.1 §)**
- Kuntalain **oikaisuvaatimuksen/kunnallisvalituksen tekeminen pelkästään kunnan jäsenyyden perusteella ei anna asianosaisen tietojensaantioikeutta** ei vielä julkisiin/salassa pidettäviin tietoihin
- **Hallintokantelun tekeminen ei luo asianosaisasemaa**

Itseä koskevat tiedot (JulkL 12 §)

- Jokaisella on oikeus saada tieto viranomaisen asiakirjaan sisältyvistä **itseä koskevista viranomaisen merkinnöistä**, jollei laissa toisin säädetä
- Ulottuu kaikkiin viranomaisen säilyttämiin tai arkistoiimiin asiakirjoihin

tiedonsaantioikeuden rajoitukset 11 § 2 mom

Tietojensaantioikeuden rajoitukset

- Erittäin tärkeä yleinen etu, lapsen etu tai muu erittäin tärkeä yksityinen etu
- Esitutkinta ja poliisitutkinta-asiakirja ennen tutkinnan lopettamista ja haitta asian selvittämiselle
- Asian valmisteluasiakirjat ennen asian käsittelyn päättymistä, yo-tutkintovastaukset ja sensorit
- Viranomaisen osapuolena oikeudenkäynnissä ja vastoin julkisyhteisön etua
- Ulosottoasiat ennen ulosmittauksen toimittamista ja omaisuuden haltuun saamista ja täytäntöönpanon vaikeutuminen
- Viranomaisen järjestämä tarjouskilpailu, liike- ja ammattisalaisuudet
- Todistaja, asianomistaja taikka rikosilmoituksen tai lastensuojeluilmoituksen tekijän salassa pidettävät osoite-,puhelin- ja muut vastaavat yhteystiedot+ vaarantaa heidän turvallisuuttaan, etujaan tai oikeuksiaan
- Sen asiakirjan salassa pidettyyn osaan, jonka julkisuuden määräytymistä asia koskee
- vrt. *tietosuojalain mukainen rekisteröidyn tarkastusoikeus ja oikeus vaatia tietojen korjaamista*

KIITOS !

Yhteystiedot: esko.lukkarinen@avi.fi